

ГРОШОВІ КОШТИ ЯК СКЛADOVA OБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Розкривається значення грошових коштів як складової оборотних активів підприємства. Наводиться детальніший аналіз сутності грошових коштів з точки зору різних економічних наук: мікроекономіки, фінансів, бухгалтерського та фінансового обліку, здійснюється узагальнення та систематизація отриманих результатів для удосконалення бухгалтерського обліку грошових коштів

Постановка проблеми. На сьогодні більшості підприємств України притаманна нестача оборотних активів, що є однією з основних причин їх збиткової роботи.

У господарській діяльності підприємства грошові кошти є важливим складовим елементом оборотних активів, що формують матеріальну базу процесу виробництва, істотно впливають на нього. Якщо виробництво забезпечене достатньою кількістю необхідних елементів оборотних активів, воно працює, як правило, ефективно. Ефективно в цьому разі використовуються й оборотні активи. Встановлення на підприємствах необхідного складу та структури оборотних активів, визначення потреби в них та джерел їх формування, а також контроль за зберіганням та ефективністю їх використання називається організацією руху та збереження оборотних активів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Грошові кошти як явище в своїх працях висвітлюють науковці: Швець В.Г., Сопко В.В., Бугинець Ф.Ф., Косік А.Ф., Гронтковська Г.Е., Поддєрьогін А.М. [5, 3, 1, 2, 4] та інші. Кожен з вчених описує грошові кошти як явище, його роль та значення в господарській діяльності підприємства, але на сьогоднішній день досить часто виникають питання щодо значення грошових коштів як складової оборотних активів підприємства, тому на думку автора необхідно провести детальніший аналіз сутності грошових коштів з точки зору різних економічних наук: мікроекономіки, фінансів, бухгалтерського та фінансового обліку, здійснити узагальнення та систематизацію отриманих результатів для удосконалення бухгалтерського обліку грошових коштів.

Мета дослідження. Полягає у детальному розкритті ролі грошових коштів як складового елементу оборотних активів у господарській діяльності підприємства.

Викладення основного матеріалу дослідження. А.Ф. Косік і Г.Е. Гронтковська розглядають рух всіх грошових коштів, що вкладаються у виробництво, як ринок фінансового капіталу [2]. На рівні кожного окремого суб'єкту господарювання розглядається забезпечення грошовими коштами процесу виробництва з метою отримання прибутку як результату діяльності та грошове кредитування підприємства (залучення позикових коштів), що забезпечить подальшу діяльність підприємства.

Поддєрьогін А.М. зазначає, що з руху коштів розпочинається і ним же завершується кругообіг засобів підприємства, оборот усього капіталу. Рух коштів на підприємстві є основною ланкою в процесі обороту капіталу [4].

Грошові кошти на підприємстві спочатку акумулюються в процесі формування статутного капіталу. У подальшому вони інвестуються для забезпечення виробничо-господарської діяльності, розширення та розвитку виробництва. Саме так підприємства дістають можливість виробляти та збувати продукцію, одержувати доходи. Грошові кошти у своїй сукупності утворюють грошові потоки, які у процесі розрахунку підприємства з контрагентами здійснюють рух, а у процесі виробничо-господарської діяльності підприємств – постійно здійснюють кругообіг коштів.

Вкладання коштів у виробництво з метою виготовлення товарів і отримання виручки від їх продажу характеризує кругообіг коштів підприємств. Забезпечення грошових надходжень, які потрібні для відшкодування витрат виробництва й обігу, своєчасне виконання фінансових зобов'язань перед державою, банками та іншими суб'єктами господарювання, формування доходів і прибутку є найважливішою стороною діяльності підприємств. У процесі реалізації продукції, робіт, послуг на рахунки підприємств постійно надходять грошові потоки у вигляді виручки від реалізації.

Грошові потоки дають змогу оцінити короткострокову потребу в готівкових коштах і виробничих запасах, плануванні витрат, капітальних потреб (фінансування їх за рахунок власних коштів або кредитів банків), затрат на оптимізацію, тобто більш раціонального розподілу коштів підприємства в процесі виробництва. Тому слід зауважити, що грошові кошти на підприємстві найчастіше розглядаються з точки зору грошових потоків.

Сопко В.В. визначає грошові кошти як об'єкт обліку, який бере участь у всіх грошових операціях, що здійснюються в процесі перебігу господарської діяльності підприємства [4].

Господарська діяльність підприємства являє собою численний ряд процесів, що нерозривно взаємопов'язані між собою. Тому найбільш широко значення грошових коштів як основи грошових потоків можна розкрити, якщо розглядати їх роль в процесі виробництва. Для розкриття питання необхідно уточнити, що господарська діяльність підприємства тісно пов'язана з використанням коштів та інших засобів, які постійно перебувають в русі.

Швець В.Г. зазначає, що грошові кошти нерозривно пов'язані з процесами постачання, виробництва та реалізації [5]. Підприємство для потреб виробництва за грошові кошти купує необхідні фактори виробництва (основні засоби, виробничі запаси, працю) й сплачує їх вартість. Крім того, воно сплачує вартість витрат на доставку матеріальних цінностей на підприємство, витрати зі страхування, транспортування, розвантаження, тощо. У процесі виробництва розглядаються витрати, що реалізуються з метою виготовлення продукції, котрі здійснюються шляхом виплат грошових коштів або зменшення негрошових активів. У процесі реалізації натуральна форма продукту в результаті обміну набуває грошової форми, як наслідок – одержання грошових коштів та їх еквівалентів і зарахування їх на рахунок продавця. Тобто у виробництві обов'язково вкладається певна кількість грошових коштів, що в ході кругообігу (процес постачання, виробництва, реалізації) примножуються, що схематично можна зобразити так:

$$Г \rightarrow Т \rightarrow В \dots \rightarrow Т^1 \rightarrow Г^1, \text{ де}$$

Г – початкова сума грошових коштів на початок господарської діяльності підприємства;

Г → Т – вартість закуплених засобів праці, предметів праці і авансованого капіталу на робочу силу у формі виплати заробітної плати персоналу підприємства;

В – виробництво, де відбувається взаємопов'язане використання факторів виробництва, результатом якого є готовий продукт;

Т¹ – готовий продукт, вартість якого перевищує поточні витрати на величину заново створеної вартості у формі додаткового продукту;

Г¹ – приріст раніше авансованої вартості у формі прибутку від реалізації продукції. Грошові кошти присутні як на початковому, так і кінцевому етапах облікового циклу, який включає придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їх продаж та отримання виручки [5].

Здійснюючи реалізацію виготовленої продукції ми отримуємо виручку, яка характеризується збільшенням грошових коштів. Але як показує практика, на сьогоднішній день розрахунки на договірних засадах можуть здійснюватися з відстроченням платежу. Дебіторська заборгованість в Україні виникає не лише за реалізовану продукцію, але й по іншим розрахунках. Наочно представлена динаміка дебіторської заборгованості за видами у табл. 1.

Таблиця 1. Дебіторська заборгованість між підприємствами України*

	Дебіторська заборгованість				Частка простроченої ДЗ, %	
	Всього		Прострочена		01.12.2009	01.01.2010
	01.12.2009	01.01.2010	01.12.2009	01.01.2010		
Всього між підприємствами	231876,7	228996,4	93727,0	89078,6	40,4	38,9
в т.ч.						
за товари, роботи і послуги	132784,2	133221,3	54049,7	53016,4	40,7	39,8
за векселями	12180,2	12247,4	935,5	945,8	7,7	7,7
з бюджетом	9454,0	9805,7	1301,0	1379,5	13,8	14,1
із внутрішніх розрахунків	36474,7	32088,1	24248,3	20882,5	66,5	65,1
зі страхування	x	x	x	x	x	x
з оплати праці	x	x	x	x	x	x
інша поточна заборгованість	40983,6	1633,9	13192,5	2854,4	32,2	30,9

*Розроблено автором

Якщо розглядати грошові кошти з позиції ліквідності, то Бутинець Ф.Ф. визначає грошові кошти як "найбільш ліквідні активи" [1]. Для забезпечення платоспроможності підприємства дуже важливо мати грошові кошти у вигляді готівки, оскільки саме вона є найбільш ліквідним активом. Підприємство може мати високі показники рентабельності своєї діяльності, мати значний запас оборотних активів, але якщо бракує грошових коштів, то виникає ризик непогашення платежів за фінансовими зобов'язаннями.

Слід зазначити, що грошові кошти надходять на підприємство не лише від процесу виробництва, реалізації (операційної діяльності), а також і від фінансово-інвестиційної діяльності: від придбаних акцій, облігацій та інших видів цінних паперів; від вкладання коштів на депозитні рахунки; від здавання майна в оренду. Однак підприємство розпоряджається не всіма грошовими коштами, які воно одержує. Так, у складі виручки від реалізації продукції на підприємство надходять суми акцизного збору, податок на додану вартість, які підлягають перерахуванню до бюджету (розрахунки підприємства грошовими коштами за зобов'язаннями перед бюджетом).

Можна дійти висновку, що недоцільними є вказані у визначенні грошових коштів у П(С)БО 4 депозити до запитання, без зазначення строкових депозитів бо строкові депозити також є коштами підприємства, що розміщені на банківському рахунку. Грошові кошти, розміщені як строкові депозити, є тимчасово недоступними і не беруть участь в операційній діяльності підприємства. Їх можна віднести до фінансової діяльності, тобто відбувається структурна зміна активів підприємства, але кошти залишаються у власності підприємства. А оскільки строкові депозити та депозити до запитання є грошовими коштами на рахунку в банку, то доцільним було б їх не зазначати у визначенні грошових коштів.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Отже, можна зробити висновки, що грошові кошти як економічна категорія можуть розглядатися з різних позицій щодо своєї ролі у господарській діяльності: в сукупності

являють собою грошові потоки підприємства; використовуються як інструмент оцінки; виступають в ролі засобу платежу та заощадження; є ресурсом суб'єктів господарювання та результатом діяльності; обумовлюють поточний і майбутній фінансовий стан підприємства. Дослідження природи грошей, закономірностей та особливостей їх функцій з метою розв'язання низки проблем формування грошових потоків свідчить про необхідність оновлення методик обліку. Адже, об'єктивно, методика бухгалтерського обліку на підприємстві базується на основі використання поняття "грошові кошти".

Список використаної літератури:

1. Бухгалтерський фінансовий облік: [Підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів.] / За редакцією проф. Ф.Ф. Бутинця. – 5-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП "Рута", 2003. – 726 с. 2. Косік А.Ф., Гронтковська Г.Е. Мікроекономіка: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 416 с. 3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 4 "Звіт про рух грошових коштів" затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 № 87 (зі змінами і доповненнями). 4. Солко В.В., Завгородній В.П. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: [Підручник] / Київський національний економічний ун-т. – К.: КНЕУ, 2004. – 411 с. 5. Фінанси підприємств. [Підручник] / За ред. А.М. Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 2001. 6. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: (Підручник з грифом МОН) – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 535 с. – 33,5 др. арк.

КАЩЕНКО Олена Іванівна – аспірант Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Наукові інтереси:

– дисертаційне дослідження на тему "Облік, аналіз, контроль грошових коштів та розрахунків в системі управління підприємством"